

Voormalig station Schagerbrug, zoals het er nu uitziet anno 2013 (Pauline Ravestijn)

EEN 19DE EEUWSE DUITSE GROOTINDUSTRIEEL EN ZIJN JEUGD AAN DE BURGERBRUG

P.(Piet) Dekker

Ongeveer 60 kilometer over de Nederlandse grens bij Denekamp vinden we het Duitse dorp Berge, in de provincie Hannover. Het dorp ligt aan de oude weg van Quakenbrück naar Lingen waarlangs in het verleden duizenden Oldenburgers en Hannoveranen als seizoenarbeider, schepeling en koopman naar Nederland trokken. Op 30 januari 1800 kochten de Berger zwagers Gerhard Hermann Norp en Johann Bernd Meyer, 'woonende in de Zijpe', uit de boedel van de overleden timmerman Jacob Cornelisz. Teun en zijn vrouw Aagje Pietersd. Metselaar een voorhuis aan de St. Maartensbrug, in de buurt aan de oostzijde van de Groteloot, richting Burgerbrug. Tot na de tweede wereldoorlog werd hier het totale huis bewoond door de uit de buurtschap Anten, bij Berge, afkomstige familie Wilbers. die in de Zijper woning

ook een stoffenhandel had. Johann Bernd was bij de koop 33 jaar en werd geboren in Menslage, bij Berge. Gerhard Hermann, oud 40 jaar, zag het levenslicht in de eveneens bij Berge gelegen buurtschap Dalvers. Zij verbleven jaarlijks reeds een periode in de Zijpe, als stoffenhandelaar of 'lappiespoep', vandaar het aangegeven domicilie 'woonende in de Zijpe' waar al een klantenkring was opgebouwd.

In die periode heerste er armoede op het platteland rond Berge, zoals ook elders in Hannover en Oldenburg. Berger boeren verdienden bij met het weven van wollaken en deze thuiswerkers verkochten hun product aan kooplieden uit de buurt die het weer afzetten bij hun bekende handelsslui die voornamelijk in de Kop van Noord-Holland jaarlijks

1 Vanaf 1833 boerde het gezin van deze Zijper 'lappiespoep' Hermann Martin Meyer in zijn geboortestreek op de 'Flohrsköttere' in Schmone, bij Berge. Van meerdere Bergers die als stoffenhandelaren naar onze streken kwamen waren de achtergebleven echtgenoten boerin op een 'Heuerhaus' of gehuurd boerderijtje. Als de man goede zaken had gedaan keerde hij veelal, na een jaarlijks tijdelijke thuiskomst, weer definitief terug en kocht het 'Heuerhaus' waarop hij zelf ook ging boeren.

de boer op gingen en van wie zich daar op den duur ook een aantal tijdelijk of blijvend vestigden als afzet was verzekerd. De klanten werden meestal met een op de rug gedragen 'poepezak' of, als er sprake was geworden van enige welstand, met paard en wagen vanuit een aangekocht of gehuurd pand bediend.

In 1813 vertrok Johann Bernd Meyer als stoffenhandelaar naar Den Helder en liet de zaak aan de St. Maartensbrug over aan compagnon Gerhard Hermann Norp. In 1822 trad Wilhelm Heinrich Meyer, 'oomzegger' van laatstgenoemde, bij deze in dienst. Hij was een zoon van het Berger echtpaar Johann Hermann Meyer en Susanne Margarethe Lehnens. Vader Johann Hermann was een broer van Johann Bernd. Behalve Wilhelm Heinrich kwamen ook diens broers Hermann Martin¹ en Johann Gerhard naar de Zijpe. Eerstgenoemde trad in dienst bij de Berger stoffenhandelaren Diedrich (ook Dirk) en Wilhelm (ook Willem) Prins die hun zaken dreven vanuit Schagerbrug. Johann Gerhard begon in 1822 een stoffenhandel in Burgerbrug. Hij stamde uit een katholieke familie en had toen de leeftijd van rond 33 jaar. Johann Gerhard Meyer was gehuwd met Anna Margarethe Hacker. Zij werd op 1 januari 1792 in Menslage geboren en overleed, op 18 augustus 1856, in Berge zelf. Echtgenoot Johann Gerhard Meyer zag ook het levenslicht in Menslage, op 18 augustus 1788 en stierf, op 26 maart 1870, in Celle, ten noordoosten van de stad Hannover, waar toen zoon Gerhard Lucas woonachtig was. Johann Gerhard stamde uit een familie die de 'Meyerhof' in Menslage bezat. Omdat zijn oudste broer erfgenaam was van deze boerderij vestigde Johann Gerhard zich in Berge waar hij met een andere broer een bedrijfje voor handmatig geweven wollaken begon. De grondstof wol was verkrijgbaar door het grote aantal schapen dat in het gebied rond Berge door boeren werd gehouden. Deze verbouwden ook vlas, voor de linnenweverij. Tenslotte verkregen de wevers later uit de zeehavens ook aangevoerde vezels voor het vervaardigen van katoenenstoffen. Terwijl zijn broer het hele jaar door de weverij in Berge bestierde trok Johann Gerhard ieder jaar een periode naar Holland waar hij in de Zijpe en omstreken de stoffen verkocht. Na een aantal jaren was de handweverij wat vergroot en werd besloten om, in plaats van de periode waarin Johann Gerhard jaarlijks met de weefsels te voet de boer op ging, deze te vervangen door een vast verkooppunt in de streek waar zich de

meeste klanten bevonden. Dat gelukte, via de Berger verwanten Schlüter, in Burgerbrug. Daar betrok Johann Gerhard met zijn vrouw een stoffenwinkel, eerder beheerd door voornoemde Schlüters en zo konden het hele jaar door stoffen worden verkocht, hetzij door Johann Gerhard die, nu met paard en wagen, de boer op ging of vanuit de winkel zelf.

Het huwelijk met Anna Margarethe Hacker werd op 25 juli 1822 in Börstel, bij Berge, gesloten in het klooster waar later hun kinderen in de school van abt Fachmann les kregen en het vormsel toegediend. In Burgerbrug werden 4 kinderen geboren terwijl in Berge reeds een zoon, Wilhelm, ter wereld was gekomen. De 4 werden in de Zijpe ingeschreven als Catharine Margarethe (1823), Rembertus (1826), Gerard Lucas, alias Gerhard Lucas, (1830)² en Lucas (1833). Vader Johann Gerhard Meyer, 'koopman in linnen en wollen stoffen', aangevuld met veehouderij, deed in Burgerbrug uitstekende zaken. Toen hij in mei 1841 met zijn gezin naar Berge terugkeerde was Johann Gerhard in staat om aldaar zelfstandig thuiswevers voor hem te

2 De geboorteakte (nr. 56 van het jaar 1830, Gemeentearchief, Zijpe) luidt als volgt:
'Den zevenden dag der maand Mei van 't jaar Achtthonderd en Dertig ten tien ure, voor den middag.

Acte van Geboorte van Gerard Lucas Meijer geboren te Burgerbrug den zesden dezer maand des nachts ten twee ure, kind van Johan Gerard Meijer, koopman en winkelier, oud een en veertig jaren en van Anna Margaretha Hacker, echtelieden wonende aan de Burgerbrug in de Zijpe.
Het Kind is erkend te zijn van het mannelijk geslacht.

Getuigen zijn Willem van Os, oud tweeëntwintig jaren, van beroep kantoorbediende, wonende aan de Schagerbrug en Pieter Zipp, oud negenentwintig jaren, van beroep ambtenaar, wonende aan de Burgerbrug. Op het verzoek aan ons gedaan door den voornoemden Johan Gerard Meijer. Zijnde deze Acte na mijne voorlezing geteekend door den zelve en door de getuigen bevestigd, ingevolge de Wet door mij ondergeteekende Gerrit Blaauboer, Burgemeester, Ambtenaar van den Burgerlijken Stand der Gemeente Zijpe

w. g.

J. G. Meyer, W. v. Os, G. Blaauboer
P. Zipp

Gezien voor 35 opcenten'.

laten werken. In 1850 betrof dit een aantal van 75. Johann Gerhard had toen de handelsnaam 'Meyer & Söhne' aangenomen vanwege enkele van zijn zoons die meewerkten. Genoemde thuiswevers legden zich vooral toe op de vervaardiging van de toen in opkomst zijnde voormelde katoenen stoffen. Dochter Catharine Margarethe huwde met Gustav Rodewald, 'Gerichtsekretär' in Fürstenau. Haar kinderen werden bekende fabrikanten in de leer- en kunstmestindustrie. Hier blijkt wel dat Catharine Margarethe uit een gezin kwam dat zeker al enig aanzien had.

De op 6 mei 1830 in Burgerbrug geboren zoon Gerhard Lucas² ging na de aankomst in Berge, in 1841, ook naar de genoemde kloosterschool in Börstel die hij met uitstekend resultaat doorliep en eveneens het vormsel kreeg toegediend. Gerhard Lucas was zo intelligent en leergierig gebleken dat zijn ouders hem op 15-jarige leeftijd aanmeldden bij de polytechnische school (latere Technische Universiteit) in de stad Hannover, dit in tegenstelling tot de meeste jongens die na het verlaten van de Börstelse kloosterschool leerling werden in de stoffenhandel. Gerhard Lucas Meyer kon de school in Hannover echter niet afmaken door een triest familiegebeuren en moest in het derde studiejaar afhaken. Wat was namelijk het geval? Zijn in 1826 in Burgerbrug geboren oudste broer Remberthus pleegde, als assistent in de stoffenhandel en als contactpersoon met de thuiswevers, zelfmoord. Aanleiding was mogelijk een slechte verhouding met vader Johann Gerhard, waar ook na thuiskomst uit Hannover broer Gerhard Lucas onder leed (zie hierna). In het kader van de terugkomst in Berge van Gerhard Lucas speelde ook een rol de zwakke gezondheid van zijn jongste boer Lucas, in 1833 geboren in Burgerbrug. Hij kon na de tragische dood van Remberthus zijn vader niet voldoende steunen bij diens werkzaamheden.

Ondanks de emotionele tegenslag breidden de zaken van 'Meyer & Söhne' zich in Berge toch uit, met steun van Gerhard Lucas. Deze hielp vader Johann Gerhard met het opzetten van een stoffenververij en het uitbreiden van de klantenkring. Ondertussen haalde hij met zelfstudie de verloren Hannoveraanse studie jaren in. Spoedig ging het toch mis in Berge. Gerhard Lucas schrijft daarover in zijn 'Erinnerungen':

'Mijn vader was uit ruw hout gesneden. Hij wilde ook het goede doen maar alleen in zijn eigen visie. Wanneer hij daar aangaande hindernissen ondervond werd hij zeer onredelijk tegen degene, onder wie ook ikzelf, die hem van zijn idee wilde afhelpen.'

Het kwam Gerhard Lucas dan ook heel goed uit dat zijn vader na 2 á 3 jaar instemde de zaken van de hand te doen. Door deze verkoop kon Gerhard Lucas intrekken bij een familielid die chemicaliën fabriceerde. Door verschil van inzichten liep ook dit mis en trok Gerhard Lucas zich na 15 maanden reeds als belanghebbende terug. Toen werd hij op 25-jarige

leeftijd, zelf ondernemer door de overname van een bijna failliet bedrijf dat ook chemicaliën fabriceerde, in Haste, bij Osnabrück. Gerhard Lucas werkte dit bedrijf op tot een winstgevend onderneming. Hij besloot toen om met zijn geliefde, de Berger advocatendochter Emilie Schimmelpfeng, met wie hij al 4 jaar verloofd was, te trouwen. Emilie was in 1833 geboren, in Fürstenau. Het huwelijk werd op 4 juni 1857 in Berge, de woonplaats van de bruid, gesloten. Kort vóór deze vastgestelde datum werd het bedrijf van Gerhard Lucas, in Haste, op 23 mei van dat jaar door brand verwoest. Dit was het gevolg van het spelen met vuur door jeugdigen op het erf van een naastgelegen boerenwoning die afbrandde en het bedrijf van Gerhard Lucas meesleepte in de vuurzee. Een geluk bij dit ongeluk was dat Gerhard Lucas goed was verzekerd en zich nog in hetzelfde jaar kon inkopen bij de firma Näsemann & Schultz, in Celle, die handelde in de heideproducten wol, was en honing alsmede industriefinanciering bedreef. De bij de firma betrokken hoge functionaris Carl Schaeffer was tevens bestuurder en penningmeester van het hoogovenbedrijf 'Ilseeder Hütte' aldaar. Ongetwijfeld door bemiddeling van deze Carl Schaeffer kreeg Gerhard Lucas Meyer daarna, in 1863, de kans over te stappen als algemeen directeur van genoemd hoogovenbedrijf in Celle, dat in heel Europa bekend werd vanwege de kwaliteit van het geproduceerde ruwijzer. Dit zegt wel iets over de verwachte capaciteiten van Gerhard Lucas! In 1868 was 'Ilseeder Hütte' uitgegroeid tot één van de belangrijkste bedrijven binnen de zware industrie van het enige jaren later, in 1871, gestichte Duitse Rijk, onder de Pruisische keizer Wilhelm I. In 1880 werd 'Ilseeder Hütte' onder leiding van Gerhard Lucas samengevoegd met het hoogovenbedrijf 'Peiner Walzwerk' in het 39 kilometer ten zuidwesten van Celle gelegen Peine. Gerhard Lucas Meyer groeide uit tot een zeer vermogend man. Hij werd veelvuldig miljonair met de titel 'Geheimrat,' die op 30 december 1916 overleed als 'Dr.-Ing. h. c. (honoris causa) Gerhard Lucas Meyer, Kgl.-preuss. Geheimer Kommerzienrat, Mitglied des preussischen Herrenhauses, Ehrenbürger der Städte Celle und Peine, Vorsitzender der Aufsichtsräte der Aktien Gesellschaft 'Ilseeder Hütte'. Het land Hannover, dat in 1814/15 door het Congres van Wenen was verheven tot Koninkrijk, in een Personele Unie met Groot Brittannië, was inmiddels, in 1866, geannexeerd door Pruisen.

In 1881 trad onder leiding van Gerhard Lucas Meyer in Peine het 'Thomas-Stahlwerk' voor het verwijderen van fosfor uit geproduceerd ijzer, in werking. Meyer wijst op het belang van resterende Thomasslakken, als meststof. In hetzelfde jaar werd hem door de Duitse keizer Wilhelm I de rode adelaarsorde verleend. In de periode vanaf 1901 tot 1908 werd hij vervolgens nog 3 keer geëerd met het ridderkruis, eerste klasse (1901), de kronenorde, derde klasse, (1904) en de kronenorde, tweede klasse, (1908) door respectievelijk Albrecht, prins van Pruisen (1901) en de Duitse keizer Wilhelm II (1904 en 1908). In 1910 werd Gerhard Lucas Meyer

een eredoctoraat verleend als 'Dr.-Ing. h. c.' aan de Technische Universiteit van Hannover. Van 1894 tot 1906 was Gerhard Lucas Meyer voorzitter van de 'Vereniging van Duitse IJzer- en Staalfabrikanten.' In 1904 doneerde de geboren Burgerbrugger 75.000 Mark voor de stichting van een kinderziekenhuis in Celle en in 1910 werd hij benoemd tot voorzitter van 'Machinenbau-AG' ('Hanomag'), in Hannover. Ter gelegenheid van zijn 50-jarig jubileum als algemeen directeur van de 'Ilse der Hütte' in 1913 schonk hij, inmiddels verhuisd naar de stad Hannover, 100.000 Mark als financiële ondersteuning van behoeftige mannen en vrouwen die 80 jaar en ouder waren alsmede minstens 20 jaar in Hannover woonden. In hetzelfde jaar werd hem het commandeurskruis verleend door Johann Albrecht, hertog van Mecklenburg. Gerhard Lucas Meyer werd in Celle begraven. Op zijn grafmonument is de tekst aangebracht: 'Ich musz wirken (werken) solange es Tag ist.' Dit geeft zijn levenshouding aan! In 1983 werd voor hem, één van de historisch belangrijkste Duitse grootindustriëlen, in Peine een buste onthuld.

Deze in Burgerbrug geboren Gerhard Lucas Meyer begon in oktober 1877 aan het op schrift stellen van zijn jeugd jaren in de Zijpe. Ik mocht het interessante resultaat ontvangen van zijn kleindochter Anna Margret Janovicz, geboren Meyer. De vertaalde weergave uit de periode 1822 tot 1841, van de 'Erinnerungen aus meinem Leben, mit der Niederschrift angefangen im Oktober 1877,' volgt hierna:

Gerhard Lucas Meijer schrijft, aangevuld met wetenswaardigheden door schrijver dezes: 'Rond 1822 vertrokken mijn ouders naar Burgerbrug. Het ouderlijk huis daar was erg klein en eigenlijk ongeschikt voor een gezin met kinderen. De woning was 20 Duitse voet (van 32,6 cm.) breed, of 6,52 meter en hoogstens 40 voet lang, (13,04 meter). De woning lag met de voorgevel en ingang aan de weg die langs een 'Kanal' (Groteloot), met een diepte van 4 tot 5 voet (1,30 meter tot 1,63 meter), liep. Het pannendak had een houten onderbetimmering. De zolder, waarop afgeschoten slaapplaatsen waren gerealiseerd, voor kinderen Meyer en familieleden Schlüter, werd bereikt met een ladder. De stoffenwinkel, groot 13 bij 14 voet (4,24 bij 4,56 meter) lag aan de voorzijde van het huis, zuidelijk gescheiden van een kamertje en het kantoor. Door deze winkel kwam men in de in 2 delen gesplitste woonkamer die tegelijk ook als keuken, eet- en slaapkamer fungeerde. Er waren 3 afgeschoten slaapplegheden, 1 voor de ouders en 2 voor elk 1 kind. Het achterste gedeelte van de woonkamer werd in de zomer als verblijfkeuken gebruikt. Tussen de beide woonkamerdelen bevond zich een stookplaats, die, door afwezigheid van een kachel, in de winter de hele kamer moest verwarmen. Onder de stookplaats was een kleine, gemetselde, ruimte. Bij strenge kou werd deze met boekweitkaf gevuld en met een stuk smeulende turf aangestoken. Een ijzeren afdekplaat diende dan als verwarming voor de voeten. Boven de stookplaats bevond zich de wijde schoorsteen

waardoor men de hemel kon zien. Goede ventilatie was dus aanwezig. De buitenmuren van het huis waren slechts halfsteens en konden bij strenge vorst de koude niet weren. Ik kan me nog herinneren dat bij dit winterweer met vocht beslagen koppen en schotels aan de tafel van de woonkeuken vastvroren terwijl zich dan zo'n dikke laag rijp op de muren vormde dat wij, kinderen, in bed liggend, daarmee sneeuwballen konden gooien. Aan de achterzijde, zuidelijk van het huis, was een stolp aangebouwd als stalling voor het paard en een koe³ alsmede bergruimte voor stookhout en andere zaken. Aan de andere zijde stond achter tegen het huis de waterbak. In dit kleine huisje woonden, kort vóór ik in 1841 naar Berge vertrok, 6 volwassenen en 3 kinderen. Zij waren:

Mijn ouders;
Mijn neven Bernhard en Wilhelm Schlüter;
Mijn zuster Catharine Margarethe;
Een dienstmaagd;
Ik zelf en mijn broers Rembertus en Lucas'.

Dat 2 leden van de familie Schlüter, Bernhard en Wilhelm, in de 'Erinnerungen' worden vermeld als 'Vettern' (neven, kinderen van oom of tante) van Gerhard Lucas Meyer, toont mede de familieband aan tussen de Meyers en de Schlüters. Deze 'Vettern' woonden dus in bij het gezin Meyer in Burgerbrug. Behalve Wilhelm en zijn broer Rembertus Meyer, beiden zoons van de Burgerbrugger stoffenhandelaar Johann Gerhard Meyer, bleven in 1841 ook genoemde Bernhard en Wilhelm Schlüter, als oomzeggers, in Burgerbrug achter. Zij hadden 'von ihrem Rechte in das Geschäft zu treten gebräuch gemacht'. Er was dus een afspraak gemaakt tussen de families Meyer en Schlüter dat deze verwanten, bij vertrek van Johann Gerhard Meyer naar Berge, de stoffenzaak konden overnemen. Vanaf 1841 bleef dus de Burgerbrugger stoffenzaak in handen van de Hannoveraanse familie Meyer/Schlüter. Rembertus zou later zijn vader in Berge assisteren in de stoffenhandel en daar dus rond 1847/48 zelfmoord plegen.

Het huis van Johann Gerhard Meyer, met het kadastrale nummer 264, stond aan de oostkant van de Groteloot, in de buurt richting St. Maartensbrug en had met het erf een grootte van 310 vierkante meter (kadastrale gegevens, periode 1826-1830, Gemeente Zijpe, Sectie E, Zijpersluis). In genoemde periode worden als eigenaren aangegeven 'de Gebroeders Sluiter'. Het gaat ten rechte om de gebroeders Schlüter. Dit betekent dat toen Johann

3 Het lijkt merkwaardig dat er slechts sprake is van '1 Kuh' daar uit de 'Erinnerungen' duidelijk is op te maken dat stoffenhandelaar Johann Gerhard Meyer meer koeien bezat. De mogelijkheid bestaat dat de Hannoveraan in het voorjaar ook vee inkocht voor de vetweiderij en dit in het najaar weer verkocht zodat daarvoor geen stalruimte nodig was.

Gerhard Meyer géén eigenaar was maar kennelijk het pand van de Schlüters huurde. Deze gebroeders kwamen uit de buurtschap Schmone, bij Berge, waar in 1779 de verwante Johann Bernd Schlüter een klein boerderijtje bezat. In 1845 treffen we de ‘Gebrüder Schlüter’ weer aan in Hekese, bij Berge en wel als handelaren in wollaken. Zij waren al rond 1822 vertrokken uit Burgerbrug waar de gebroeders ongetwijfeld eveneens handelden in stoffen. Johann Gerhard Meyer nam deze handel over en betrok met zijn vrouw vervolgens, na hun huwelijk, met zoon Wilhelm het huis van de gebroeders Schlüter. Dat Johann Gerhard Meyer zich daarna een aantal jaren daadwerkelijk permanent in Burgerbrug vestigde wordt aangetoond door het bezit in de periode 1826-1830 van ruim 4 hectaren weiland, gelegen tegen de zuidzijde van de Burgerweg, tussen de molensloot en de Ruigeweg, met de kadastrale nummers 458 en 459 (kadastrale gegevens, periode 1826-1830, Gemeente Zijpe, Sectie F, St. Maartensbrug). Dit land gebruikte hij voor zijn paard, een aantal koeien (zie noot 3) en mogelijk ook als hooiland.

Tot het midden van de vorige eeuw was er een manufacturenwinkel in genoemd huis in Burgerbrug gevestigd. Als laatste dreef Sijtje Koster, echtgenote van Piet Bregman, de winkel in het voorste deel van de behuizing terwijl Piet de achter en naast gelegen stolp tot zijn beschikking had waarin hij een boerenbedrijfje voerde. Rond 1950 deed Sijtje de manufacturenhandel, met onder meer verkoop van werkkleding en ondergoed, over aan zoon Henk. Hij was de laatste manufacturier, woonachtig elders in Burgerbrug, die handelde vanaf de plek waar eerder de Hannoveraanse familie Schlüter/Meyer vanaf het begin van de 19de eeuw een stoffenzaak dreef. Sijtje Koster, de moeder van Henk Bregman, bleef zelf met haar man Piet in het huis wonen waarna zij later verhuisden naar Schoorl.

Gerhard Lucas gaat met het op schrift stellen van zijn jeugdherinneringen verder met:

‘Burgerbrug ligt een klein uur gaans vanaf Petten en de Noordzee. De zich noordelijk en zuidelijk uitstreckende duinen bereiken bij Schoorl een hoogte van 300 voeten (bijna 100 meter) en zijn daar wel een 1 uur gaans breed. Bij Petten zelf zijn de duinen zeer zwak en eisen jaarlijks aanzienlijke arbeid om een doorbraak van de zee te verhinderen. Bij aanhoudende noordwesterwinden en hoge vloed wordt het zeeschuim over de duinen geblazen en vanuit ons huis kon men dan de kammen van de golven zien. (Het ging eigenlijk om de Hondsboschen Pettener zeevering). Het grootste deel van Noord-Holland ligt lager dan de zeespiegel bij vloed en het land wordt daarom door sterke dijken en sluizen voor overstromingen behoed. Talloze windmolens malen bij zware regenval het water uit de polders in de hoger gelegen boezemsloten. De Gemeente Zijpe, waarbinnen wij woonden, behoort tot de laagst gelegen gebieden van Noord-Holland. Ongeveer 10 minuten van Burgerbrug loopt het Groot Noord-Hollands Kanaal van Den Helder naar Amsterdam. Het is aangelegd voor de grootste

zeeschepen. Deze werden door paarden getrokken. Het geheel bood een merkwaardige stoffering in het anders zo monotone landschap dat in het westen door de duinen een bijzondere afsluiting heeft. Op 2 tot 3 uur gaans gaven de Schoorlse duinen in vochtige lucht de indruk alsof men, op schijnbaar veel grotere afstand, de Kalkalpen van Opper-Beieren zag. Voor het overige is het landschap waarbinnen Burgerbrug ligt erg eenvormig. De scherpe, gure, zeevind laat boomgroei slechts in de luwte van de huizen toe en deze komt veelal niet boven de woningen uit. De door sloten rechthoekig doorsneden landerijen vertoonden alleen groene weiden, waaraan en waarbinnen langs de wegen en landpaden de altijd keurig geverfde boerderijen stonden.

Uit mijn jonge jaren in Burgerbrug herinner ik mij nog dat wij in de zomer met de hengel in de Groteloot visten en in de winter, zodra het ijs sterk genoeg was, daarop schaatsten. Al op mijn 4de jaar ging ik naar school. Daar werd geen speciaal godsdienstonderwijs gegeven. Wel kregen wij lees oefeningen uit boekjes met bijbelse verhalen. Ik leerde met zeer goed resultaat schrijven en rekenen. Op 11-jarige leeftijd kon ik al vierkants- en derdemachtsworteltrekken. We kregen ook geschiedenisles en wel op een speciale wijze alsof Holland nog de eerste grootmacht in de wereld zou zijn. De helden van de 16de en 17de eeuw, die Holland toen inderdaad deze status gaven, maakten op mij grote indruk. De school, waarin 80 tot 100 leerlingen les kregen was ruim maar in de winter heel koud. Centraal stond een niet zo grote ronde kachel die wij als kinderen ‘s-morgens eerst moesten aanmaken. De onderwijzer, meester Jan Rampen, was een voortreffelijke schoolmeester die ik tijdens mijn leven altijd heel hoog heb gehouden. Hij was klein en had rechts een klompvoet. Dit belette hem niet om, als het moest, snel ter plaatse streng op te treden. Zijn autoriteit schaadde het niet in het minst dat hij tegelijk de barbier van ons dorp was en zelfs iedere zaterdag tijdens schooltijd de boeren schoor in nabijheid van de schoolkinderen.

Ik was in mijn jeugd heel bijdehand, maar ook brutaal. Mijn ouders durfden discrete zaken niet in mijn nabijheid te bespreken. Vader Johann Gerhard had aan het eind van de 30er jaren al op 3 of 4 plaatsen weiland gekocht, (waarvan dus 1 perceel in de jaren 1826-1830). In deze weiden werd in het voorjaar ons rundvee gedreven. Bij de aan- en verkoop van de koeien nam vader mij graag mee en ik leerde langzamerhand ook het vee taxeren. Onze koeien waren mij lief en ik weet nog heel goed dat ik graag met de dienstmeid naar het weiland ging om te melken dat ik zo aardig onder de knie kreeg. (De meeste koeien waren echter zogenaamde vetweiders voor de slacht).

Mijn vader dreef zijn stoffenhandel met een cabriolet (een licht 2-wielig door 1 paard getrokken rijtuig met een opvouwbare leren kap en vooraan een bankje voor de koetsier). Hij kocht voor mij een magere pony met een scherpe rug. Toen mijn vader daarna

eens met de wagen in ongeveer een uur naar de Schager markt reed, mocht ik mee op de pony. Op de scherpe rug was een wollen deken gelegd, maar het bleef geen pretje. Dit ene ritje was voldoende om mij voor lange tijd afkerig te maken van het ponyrijden. Ik had er namelijk toch een heel pijnlijk zitvlak aan overgehouden.

In 1829 bracht vader mijn broer Wilhelm vanuit Burgerbrug naar de kloosterschool van abt Fachtmann in Börstel, bij Berge voor zijn verdere vorming. Na 2 jaar kwam Wilhelm, nadat hem het vormsel was toegediend, weer naar Burgerbrug terug. Hij had de kracht gekregen om het katholieke geloof standvastig te belijden. Met hetzelfde doel verbleven later ook mijn zuster Catharine Margarethe van 1835 tot 1837 en mijn broer Rembertus, weggebracht door Wilhelm voormeld, van 1837 tot 1839, 2 jaar in Börstel, bij abt Fachtmann. Mijn broers hadden daar in korte tijd zeer veel op de kloosterschool geleerd. Ik heb dat na hun terugkomst in Burgerbrug in schoolschriften gezien.

Broer Wilhelm ontmoette op de kloosterschool zijn latere vrouw Charlotte van wie de vader les gaf bij abt Fachtmann. Toen Wilhelm zijn broer Rembertus in 1837 naar Börstel bracht zagen hij en Charlotte elkaar weer. Zonder zich te verloven bleven zij elkaar trouw. In 1842, toen mijn ouders al teruggekeerd waren in Berge, kwam de verloving toch tot stand. (Mogelijk kwam Charlotte ook naar de Burgerbrug waar Wilhelm in de periode vóór het vertrek van zijn vader naar Berge, volgens de 'Erinnerungen' dus afwezig was, maar terugkwam).

In 1840 heeft mijn vader eindelijk de hartenwens van mijn moeder vervuld. Hij was naar Berge gereisd en had daar de te koop staande 'Jochmannsstelle' verworven. Het was een kleine, maar op een goede plek gelegen boerderij met enige morgens wei- en akkerland. De behuizing was oud en met stro gedekt. In 1841 hebben wij daarin nog een zomer gewoond, terwijl al in 1840 op die plek met de bouw van een nieuwe boerenwoning was begonnen.

In 1841 vertrokken wij dus uit Burgerbrug op een mooie meimorgen met 2 wagens vol huisraad die werden gereden door bevriende boeren. Bij de inventaris was ook mijn grote huisklok en de mahoniehouten kast van mijn zuster. Zo verlieten wij Burgerbrug, op weg naar onze nieuwe woonstek in Hannover. De gezamenlijke inwoners van Burgerbrug zwaaiden ons uit. Wij konden de tranen niet bedwingen. Vooral mijn moeder was diep geroerd door de algemene blijken die bewezen dat wij in de Zijpe een goede indruk hadden achtergelaten.

Wij reden naar Hoorn en gingen de volgende dag aan boord van een beurtschip dat ons over de Zuiderzee, langs Urk en Schokland, naar Zwolle bracht. Tijdens de bootreis werd ik zeeziek en bracht de boze zeegod mijn eerste offer. In Zwolle huurde mijn vader een grote met een zeil overdekte wagen met koetsier geschikt om ons met al het huisraad te vervoeren. Het ging naar Lingen, waar we onze

woninginventaris achterlieten om het later weer op te halen. Met een gebuurde koets werden wij verder naar Berge vervoerd.

Hier eindigen de 'Erinnerungen' met betrekking tot Burgerbrug.

Gerhard Lucas Meyer, werd dus in 1830 geboren in Burgerbrug en bracht daar zijn jonge jaren door. Hij zag het levenslicht als zoon van een Hannoveraanse stoffenhandelaar en winkelier die naar de Zijpe was gekomen. Gerhard Lucas ontwikkelde zich later in de 19de eeuw tot één van de belangrijkste Duitse industriëlen, met ook gewichtige bestuurlijke functies, die vereerd werd met hoge keizerlijke onderscheidingen. Hij kreeg in zijn jeugd op de Burgerbrugger dorpschool les van meester Jan Rampen, die een klompvoet had en tevens barbier was. Gerhard Lucas had grote waardering voor het goede onderwijs van deze invalide schoolmeester. Hij schrijft in 1877 in zijn 'Erinnerungen': 'Meester Jan Rampen was een voortreffelijke onderwijzer wiens nagedachtenis ik steeds in ere heb gehouden'. Zo had één van de grootste Duitse fabrikanten grote achting voor een 19de eeuwse Burgerbrugger schoolmeester.

Bronnen

Evers-Hultsch, Dr. Ulrika, Kreismuseum Peine und Janovicsz, geb. Meyer, Anna Margret, Dipl.-Volks.: 'Gerhard Lucas Meyer, ein Leben der Gründerzeit. Vater der Ilseder Hütte und Gründer des Peiner Walzwerkes', Kreimuseum Peine, 1990.

Dekker, P., 'Westfaalse stoffenhandelaren in de Zijpe', Alkmaar, 1993.

Dobelmann, Werner, 'Berge, Geschichte einer Landgemeinde', Berge, 1981.

Dobelmann, Werner, 'Der Altkreis Bersenbrück, Teil III', Quakenbrück, 1979.

Privéarchief Meijers Modehandel en Manufacturen, Alkmaar.

Overige bronnen: Zie hiervoor de bovengenoemde publicatie door P. Dekker.